

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

**ASPECTE LEGISLATIVE PRIVIND PENSIONAREA CADRELOR DIDACTICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR ÎN STATELE MEMBRE UE**

MARTIE 2021

Documentare și sinteză: Claudia VLAD, consilier parlamentar

Lucrarea poate fi accesată direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

** Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților*

CUPRINS

I.	Considerații generale.....	2
II.	Pensionarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar în statele membre UE.....	3
	Austria.....	3
	Belgia.....	4
	Bulgaria.....	5
	Croația.....	7
	Danemarca.....	7
	Estonia.....	8
	Finlanda.....	9
	Franța.....	10
	Germania.....	11
	Grecia.....	12
	Irlanda.....	13
	Italia.....	15
	Letonia.....	17
	Lituania.....	18
	Luxemburg.....	20
	Malta.....	21
	Polonia.....	22
	Portugalia.....	27
	Republica Cehă.....	28
	România.....	30
	Slovacia.....	31
	Slovenia.....	32
	Spania.....	33
	Suedia.....	35
	Ungaria.....	35

I. Considerații generale

Vârsta la care oamenii se pensionează diferă în statele membre ale UE, iar aceasta a crescut.

Pe măsură ce generația „baby boom” trece la pensie, vor ieși la pensie mai mulți lucrători decât intră pe piața muncii.

În condițiile în care persoanele trăiesc mai mult, iar natalitatea este scăzută în întreaga Europă, o prioritate a politicii UE este aceea de a încuraja europenii să rămână în activitate mai mult timp, pentru a asigura sustenabilitatea sistemelor de pensii și o protecție socială adecvată.

Cartea albă din 2012 a Comisiei Europene privind pensiile sugerează inițiative pentru crearea unui cadru care să permită lucrătorilor în vârstă, care pot continua să lucreze, să-și continue activitatea.

De asemenea, a solicitat statelor membre să închidă diferențele de vârstă legală a pensiilor între bărbați și femei și să revizuiască vârstele de pensionare obligatorii nejustificate.

De asemenea, Comisia a revizuit regimurile de pensionare pentru lucrătorii în locuri de muncă dificile sau periculoase din Europa, discutând reformele în curs și cele mai bune practici, cu recomandări pentru statele membre ale UE.

Cercetările au analizat posibilitățile de pensionare anticipată și treptată, oportunitățile de a combina munca cu pensionarea parțială, munca după pensionare, voluntariatul în pensie și problema pensiilor, extinderea vieții profesionale dincolo de vârsta actuală de pensionare.

În prezent, lucrătorii mai în vârstă părăsesc adesea, viața activă, înainte de vârsta legală de pensionare din cauza problemelor de sănătate, a dizabilităților și a altor responsabilități.

În multe țări, persoanele în vârstă se angajează după vârsta de pensionare.

Un studiu privind voluntariatul persoanelor în vârstă din UE demonstrează cele mai bune practici în toate aspectele voluntariatului și legătura acestuia cu incluziunea socială. Acesta analizează măsurile de consolidare a voluntariatului în timpul tranziției de la muncă la pensionare.

Femeile se pensionează mai devreme decât bărbații în majoritatea statelor membre. Dar acest lucru se va schimba și în anii următori, cu planuri de creștere a vârstei de pensionare în multe țări.

II. Pensionarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar în statele membre UE

AUSTRIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018 de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 60 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare pentru femei trebuie să fie egală cu vârsta de pensionare pentru bărbați, respectiv 65 de ani, până în 2033.

Pensia anticipată poate fi solicitată înainte de vârsta normală de pensionare.

Anumite perioade pentru care se plătesc contribuții publice sunt recunoscute ca perioade de asigurare.

Acestea includ: perioadele de îngrijire a copiilor pentru o perioadă maximă de patru ani pentru fiecare copil (5 ani pentru gemeni), perioade de serviciu militar sau perioade asimilate (de exemplu, servicii civile), perioade de concediu de maternitate, precum și perioadele în care se primește indemnizația de șomaj sau prestația în caz de boală. Bărbații pot solicita pensie anticipată la vârsta de 62 de ani dacă persoana respectivă are 40 de ani de cotizare.

Atât pensia pentru limită de vârstă, cât și pensia anticipată sunt impozitate.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Cadrele didactice de la nivelul preșcolar (grădiniță), din serviciile provinciale sau municipale au o relație de muncă în temeiul dreptului public care nu este încetată, ci doar modificată legal.¹

Vârsta legală de pensionare este de 65 de ani.

Pe lângă pensionare pentru limită de vârstă, legislația austriacă prevede și alte tipuri de pensionare, de exemplu, pensionarea din cauza invalidității sau sistemul flexibil de pensionare numit Korridorpension.

Pensionarea de tip coridor (*Korridorpension*) permite pensionarea la vârsta de 62 de ani cu deduceri de 5,1% pentru fiecare an de pensionare, anterior vârstei legale de pensionare.

¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-1_en

Cadrele didactice de la nivelul primar și secundar au statut de funcționari publici.

În prezent, o anumită parte a profesorilor care se pensionează, dispun în continuare de o relație de muncă în temeiul dreptului public care nu este încetată, ci doar modificată legal.

Vârsta legală de pensionare este de 65 de ani.

Un profesor își poate amâna pensionarea dacă există un interes semnificativ al serviciului pentru ca acesta să rămână în sistem.

Amânarea poate fi de minimum un an și, în general, de maximum cinci ani. Pe lângă pensionarea pentru limită de vârstă, legislația austriacă prevede și alte tipuri de pensionare, de exemplu, pensionarea din cauza invalidității sau sistemul flexibil de pensionare numit *Korridorpension*.

În cazul profesorilor contractuali, relația de muncă se încheie prin încetarea contractului.

La fel ca în cazul funcționarilor, vârsta legală de pensionare a bărbaților este de 65 de ani. Din 2024 până în 2033, vârsta de pensionare a femeilor va crește treptat de la 60 la 65 de ani.

BELGIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018 de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 65 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare urmează să fie mărită treptat la 67 de ani până în 2030.

Sistemul de pensii este în responsabilitatea statului federal.

În Belgia, vârsta legală de pensionare este de 65 de ani, pensionarea începând din prima zi a lunii, următoare celei în care asiguratul a împlinit vârsta de 65 de ani.

Toți angajații au dreptul la o pensie anticipată.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Sistemul de pensii pentru personalul didactic este o competență federală².

Schema este identică pentru toate nivelurile de educație, dar foarte complexă.

² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-3_en

La sfârșitul anului 2011, s-a luat decizia de a crește limita de vârstă minimă pentru pensionare și numărul de ani de serviciu necesar în acest scop.

Ca urmare a acestei modificări, nu mai există o limită de vârstă minimă, fixă, cum ar fi cea stabilită până acum la 60 de ani.

Legea din 28 decembrie 2011 a introdus o modificare a sistemului de pensii.

Această ajustare include, printre altele, creșterea limitei minime de vârstă pentru pensionare și numărul de ani de serviciu necesar pentru deschiderea drepturilor de pensie pe cheltuiala Trezoreriei.

Dreptul la pensie ar trebui determinat individual pentru fiecare membru al personalului didactic.

Cuantumul pensiei se bazează pe numărul de ani de serviciu și salariul mediu din ultimii cinci ani de activitate.

Începând cu 1 ianuarie 2012, salariul de referință a fost salariul mediu din ultimii 10 ani de carieră sau din întreaga activitate.

Vârsta legală de pensionare este în prezent de 65 de ani.

Va fi mărită la 66 de ani în 2025 și 67 de ani în 2030.

Cu toate acestea, puțini profesori lucrează până la vârsta de pensionare.

Cei mai mulți dintre ei solicită pensionarea anticipată.

În contextul deficitului de cadre didactice, pe de o parte, și al *Pactului de generație*, pe de altă parte, reglementările privind orele suplimentare, munca suplimentară și revenirea la un loc de muncă activ (după pensionare) au fost relaxate în *Hotărârea Guvernului flamand din 4 septembrie 2009*.

BULGARIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2015 de 64 de ani și 4 luni pentru bărbați, respectiv 61 de ani și 4 luni pentru femei.

❖ Pensionarea cadrelor didactice

Există categorii profesionale, printre care și cadrele didactice, la care vârsta de pensionare este mai mică decât la celelalte categorii profesionale.

La împlinirea vârstei solicitate și perioada de acoperire a asigurărilor sociale, pensia pentru limită de vârstă se plătește integral din *Fondul general de pensii*.

Profesorii au dreptul la o pensie anticipată dacă aceasta este plătită din *Fondul de pensii pentru profesori*³.

Cuantumul pensiei este determinat în conformitate cu formula generală de calcul al pensiei.

Pensiile pentru pensionarea anticipată sunt reduse cu 0,1% pentru fiecare lună sub vârsta de pensionare pentru perioada de acoperire a asigurărilor sociale / pensiile pentru limită de vârstă.

Dreptul la această pensie este supus ambelor condiții:

- 58 de ani și 6 luni pentru femei și 61 de ani și 3 luni pentru bărbați. De la 1 ianuarie 2018, vârsta de pensionare necesară a crescut treptat până la 62 de ani pentru ambele sexe;
- Activitate didactică de 25 de ani și 8 luni pentru femei și 30 de ani și 8 luni pentru bărbați.

Condițiile pentru dreptul la pensionarea anticipată:

Anul	Femei		Bărbați	
	Vârsta	Activitate didactică	Vârsta	Activitate didactică
2021	58 ani și 8 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 4 luni	30 ani și 8 luni
2022	58 ani și 10 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 5 luni	30 ani și 8 luni
2023	59 ani	25 ani și 8 luni	61 ani și 6 luni	30 ani și 8 luni
2024	59 ani și 2 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 7 luni	30 ani și 8 luni
2025	59 ani și 4 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 8 luni	30 ani și 8 luni
2026	59 ani și 6 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 9 luni	30 ani și 8 luni
2027	59 ani și 8 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 10 luni	30 ani și 8 luni
2028	59 ani și 10 luni	25 ani și 8 luni	61 ani și 11 luni	30 ani și 8 luni
2029	60 ani	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2030	60 ani și 3 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2031	60 ani și 6 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2032	60 ani și 9 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2033	61 ani	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2034	61 ani și 3 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2035	61 ani și 6 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2036	61 ani și 9 luni	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni
2037	62 ani	25 ani și 8 luni	62 ani	30 ani și 8 luni

³<https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early->

CROAȚIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018 de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 62 de ani pentru femei.

Până în 2038 va exista o vârstă egală pentru femei și bărbați, stabilită la 67 de ani.

Vârsta de pensionare a femeilor, va ajunge la 65 de ani în 2030 și 67 de ani în 2038.

❖ *Pensionarea cadrelor didactice*

Cadrele didactice pot solicita pensionarea în conformitate cu condițiile generale stipulate în *Legea privind asigurările de pensii*.⁴

Pentru a avea dreptul la o pensie completă, solicitantul trebuie să aibă 65 de ani (pentru bărbați) sau 60 de ani (pentru femei) și cel puțin 15 ani vechime în serviciu.

Dreptul la pensionare anticipată se acordă atunci când sunt îndeplinite condițiile de vârstă și ani de vechime în serviciu: 60 de ani și 35 de ani de serviciu (pentru bărbați) și 55 de ani și 30 de ani de serviciu (pentru femei) conform *Legii privind asigurările de pensii*.

Contractul de muncă al cadrelor didactice încetează la împlinirea vârstei de 65 de ani, respectiv 15 ani vechime în serviciu.

De asemenea, contractul încetează la sfârșitul anului școlar, în care angajatul a atins această vârstă de pensionare și anii de vechime în serviciu.

Danemarca

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă, la nivelul anului 2018, era de 65 ani pentru bărbați și 65 ani pentru femei.

Vârsta de pensionare va crește treptat pentru a ajunge la 67 de ani până în 2022. Începând cu 2030, va crește maximum un an la fiecare cinci ani, în funcție de creșterea duratei medii de viață.

⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-14_ro

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Pentru profesori nu există o vârstă oficială de pensionare⁵.

Condițiile de pensionare și pensiile sunt stabilite în conformitate cu contractele colective de muncă, respectiv contractul individual de muncă.

ESTONIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2019 de 63 de ani și 9 luni pentru bărbați, respectiv 63 de ani și 9 luni pentru femei.

Vârsta de pensionare urmează să fie mărită treptat la 65 de ani până în 2026.

După 2026, stabilirea vârstei de pensionare va fi legată de speranța medie de viață.

Regimul de pensii pentru limită de vârstă se bazează pe trei piloni:

- regimul de asigurări de pensii de stat (primul pilon);
- regimul de pensii finanțat obligatoriu (al doilea pilon, introdus în iulie 2002);
- pensii private voluntare (al treilea pilon).

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Conform *Legii privind asigurările sociale de stat*, persoanele care au împlinit vârsta de 63–65 de ani (vârsta de pensionare depinde de anul nașterii) și a căror perioadă de activitate este eligibilă pentru a obține pensie, fiind de cel puțin 15 ani, sau persoanele care au asigurare de pensie, au dreptul de a solicita pensie pentru limită de vârstă⁶.

Pensia pentru limită de vârstă este unul dintre tipurile de pensii de stat și se acordă pe viață.

O cerere de pensie pentru limită de vârstă poate fi făcută în orice moment după îndeplinirea condițiilor de pensionare.

Celelalte tipuri de pensii de stat sunt pensia pentru incapacitate de muncă, pensia de urmaș și pensia națională (pensie de siguranță).

⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-21_en

⁶ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-23_en

Dreptul la o pensie anticipată poate fi obținut nu mai devreme de trei ani, înainte de împlinirea vârstei de pensionare, cu condiția ca persoana să fi câștigat perioada de activitate necesară pentru calificarea la acordarea pensiei.

O pensie anticipată este, de asemenea, acordată pe viață.

FINLANDA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă, era la nivelul anului 2008, de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 65 de ani pentru femei.

Sistemul finlandez de pensii obligatorii include o pensie în funcție de venit și o pensie națională. Prestațiile acordate în baza acestor regimuri includ pensii de invaliditate, de urmaș și pentru limită de vârstă.

Pensiile în funcție de venit au rolul de a asigura beneficiarilor, menținerea în perioada de pensionare, standardului de trai de care s-au bucurat în perioada de activitate. Sistemul de pensii în funcție de venit se bazează pe un număr de legi diferite, principala lege fiind *Legea privind pensiile angajaților*, care acoperă toate persoanele implicate în activități lucrative din sectorul privat, respectiv, 60% din totalul lucrătorilor. Persoanele care desfășoară activități independente, marinarii, agricultorii și funcționarii publici au propriile regimuri de pensii.

Pensiile naționale și pensiile garantate oferă un venit minim de subzistență pentru pensionarii care nu au altă pensie sau a căror altă asigurare de pensie nu este suficientă. Rata pensiei naționale scade pe măsură ce valoarea pensiei în funcție de venit crește și pensia încetează definitiv dacă pensia în funcție de venit depășește un anumit cuantum. De asemenea, cuantumul pensiei garantate este afectat de orice alt venit de tip pensie.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Pensionarea cadrelor didactice se realizează la vârsta de 65 de ani pentru cei care au intrat în serviciu la 1 ianuarie 1993 sau ulterior.

Pentru cei care au fost angajați înainte de această dată, vârsta de pensionare alternează între 60 și 65 de ani.

Cuantumul pensiei pentru cei angajați la 1 ianuarie 1993 sau după această dată nu depășește 60% din salariu.

Pentru cei angajați înainte de această dată, cuantumul pensiei alternează între 60% și 66%.

FRANȚA⁷

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă, la nivelul anului 2015, era de 62 ani pentru bărbați și 62 ani pentru femei.

Vârsta de pensionare urmează să fie mărită treptat la 67 de ani până în 2023.

❖ *Pensionarea cadrelor didactice*

Pentru cadrele didactice care activează la nivelul învățământului preșcolar (École maternelle), din structurile colective private, acordul colectiv național stabilește condițiile pentru deschiderea drepturilor la pensie prin dispoziții legale și contractuale.

Profesorii, precum și funcționarii publici locali care lucrează în domeniul preșcolar, beneficiază de același sistem de pensii ca toți funcționarii publici, sistem care a fost modificat prin *Legea nr. 2003-775 din 21 august 2003 și decretele sale de aplicare*.

Profesorii sunt eligibili să primească o pensie pentru limită de vârstă, începând cu vârsta de 60 de ani, care va fi crescută progresiv la 62 de ani prin aplicarea măsurilor stipulate în *Legea pensiei din 2009*.

Cuantumul pensiei depinde de numărul de ani lucrați: maximul este de 75 % din ultimul salariu, la ultimul nivel de indice, deținut de profesor, de cel puțin șase luni. Această rată maximă este obținută după 41,5 ani, fiecare pensie acumulând suplimentar 1,92% din rata utilizată ca bază pentru calcularea cuantumului pensiei (41,5 x 1,92%).

Profesorii din învățământul preșcolar și primar, care fac parte din categoria B, au un regim diferit: pensionare la 55 de ani, prelungire posibilă până la 60 de ani.

Profesorii pot, dacă doresc, să-și prelungească activitatea până la vârsta de 65 de ani (limita de vârstă va fi crescută treptat la 67 de ani), în special cei care au împlinit 60 de ani și nu au încă 40 de ani de activitate necesari pentru obținerea unui cuantum complet al pensiei.

Mai mult, *Legea nr. 2003-775 din 21 august 2003 privind pensiile* permite persoanelor fizice să își prelungească activitatea, până la 10 trimestre, dincolo de împlinirea vârstei de 65 de ani, când numărul de ani de serviciu este mai mic de 41,5 ani.

⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000781627/>

GERMANIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2015 de 65 de ani și 7 luni pentru bărbați, respectiv 65 de ani și 7 luni pentru femei.

Vârsta de pensionare trebuie să crească gradual și să ajungă la 67 ani în 2029.

Persoanele asigurate au dreptul la o pensie pentru limită de vârstă dacă:

- au atins o anumită vârstă (vârsta de pensionare);
- au încheiat o perioadă minimă de asigurare (perioada de calificare);
- îndeplinesc cerințe speciale de asigurare pentru unele pensii pentru limită de vârstă.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

În Germania, profesorii au statut de funcționari publici.

Profesorii se retrag la sfârșitul anului școlar sau la termenul (jumătate de an) care precedă sau urmează împlinirii vârstei de 65 ani.⁸

Este posibil ca profesorii să solicite pensionarea anticipată fără a dovedi că nu sunt apți de muncă, de la vârsta de 63 de ani sau, pentru persoanele cu handicap grav, de la vârsta de 60 de ani.

Din 2012, vârsta standard de pensionare este crescută treptat, mai întâi cu o lună pe grupă de vârstă și din 2024 cu două luni pe grupă de vârstă, astfel încât cei născuți în 1964 să se pensioneze la vârsta de 67 de ani.

Din 2017, următoarele reglementări se aplică, în general, cadrelor didactice cu statut de funcționar public:

- Orice funcționar public care a lucrat cel puțin cinci ani are dreptul la o pensie. Cu toate acestea, nu există o cerință minimă de serviciu în cazul în care, profesorul a fost împiedicat să își îndeplinească sarcinile, de exemplu, din cauza bolii.
- Pensia se calculează pe baza salariului de bază, alocației familiale și indemnizațiilor pensionabile, pe care funcționarul public le primea la sfârșitul serviciului.
- Quantumul pensiei variază de la un minim de 35% până la un maxim de 71,75% din salariul pensionabil.
- Fiecare pensie acumulează suplimentar 1,8% din rata utilizată ca bază pentru calcularea quantumului pensiei (1,8% x nr.ani vechime).

⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-30_en

Pensionarea cadrelor didactice (angajați contractuali) este reglementată în *Codul de securitate socială*.

Pensia corespunde cuantumului contribuțiilor la pensie efectuate și cu perioada în care au fost plătite.

În plus față de pensia pentru limită de vârstă, profesorii salariați contractuali, primesc o pensie suplimentară care, până la sfârșitul anului 2000, era în conformitate cu principiile de bază ale dreptului funcției publice și care era plătită și la nivel de landuri pentru salariații lor.

Începând cu anul 2001, a fost introdus un nou sistem de pensii pentru cadrele didactice salariați contractuali, care este în conformitate cu modelele din sectorul privat.

GRECIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2015 de 67 de ani pentru bărbați, respectiv 67 de ani pentru femei.

Dreptul la o pensie pentru limită de vârstă, este acordat de la 67 de ani, iar perioada minimă de cotizare este de 15 ani. Pentru primirea unei pensii complete sunt necesari 40 de ani de contribuție și vârsta minimă de 62 de ani.

Pensie anticipată se poate acorda dacă solicitantul a acoperit cel puțin 12 ani de contribuție și vârsta de 62 de ani.

În plus, dacă beneficiarul a fost asigurat pentru prima dată după 1 ianuarie 1993, are dreptul la o pensie anticipată redusă la vârsta de 62 de ani, dacă este mama unui copil minor sau cu handicap și are 20 de ani de contribuție.

Pensia principală este compusă din două componente:

- pensia națională care nu este finanțată prin contribuții, ci direct de la bugetul de stat;
- pensia contributivă care este calculată pe baza contribuțiilor plătite din anul 2002 până în luna de depunere a cererii de pensionare și pe baza ratei de înlocuire pentru perioada totală de asigurare.

❖ Pensionarea cadrelor didactice

În Grecia cadrele didactice au statut de funcționari publici.

*Legea 4369/2016*⁹ reglementează încetarea automată a contractului de muncă pentru funcționarii din sectorul public¹⁰.

Mai concret, vârsta de 67 de ani marchează limita de vârstă pentru pensionarea angajaților care intră sub incidența legii.

Dacă au încheiat 40 de ani de contribuție la fondul de asigurări (adică un serviciu pensionabil), atunci angajații au dreptul să se pensioneze și să primească pensia integrală la vârsta de 62 de ani.

Încetarea activității cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial are loc la sfârșitul anului școlar (21 și 30 iunie ale fiecărui an pentru învățământul primar și, respectiv, secundar), după ce profesorii au atins limita de vârstă indicată.

Ziua nașterii pentru aplicarea prevederilor de mai sus este considerată a fi ziua de 31 decembrie a anului nașterii angajatului.

IRLANDA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018 de 66 de ani pentru bărbați, respectiv 66 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare trebuie să crească treptat și să ajungă la 68 de ani până în 2028.

Pensia de stat, fie cu contribuție, fie fără contribuție, se solicită cu cel puțin 3 luni înainte de a ajunge la vârsta de pensionare (66 de ani).

Există două tipuri principale de pensii de stat:

- Pensia de stat contributivă, care se bazează pe contribuțiile de asigurări sociale. Beneficiarul poate continua să lucreze cu normă întreagă după vârsta de 66 de ani și să beneficieze de pensia de stat;

- Pensia de stat necontributivă, care reprezintă o plată pentru persoanele care nu se califică pentru pensie de stat contributivă.

Nu se poate beneficia simultan de ambele pensii.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

⁹https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=104499

¹⁰https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education-32_en

Educația timpurie

Personalul din serviciile preșcolare este supus dispozițiilor generale privind pensiile.

Nu există o vârstă fixă de pensionare pentru angajații din Irlanda.

Contractele de muncă vor stabili, în general, o vârstă obligatorie de pensionare și vor conține dispoziții pentru pensionarea anticipată în general și / sau pe motive de boală.

Vârsta obișnuită a pensionării în contractele de muncă este de 65 de ani.

Nu există obligația legală a angajatorilor de a oferi sisteme de pensii ocupaționale angajaților.

Contractele de muncă ale personalului din serviciile preșcolare, prevăd o vârstă de pensionare de 65 de ani, dar pot continua să lucreze până la sfârșitul anului școlar în care împlinesc 65 de ani.

Pensiile sunt în concordanță cu salariile lor.

Educația școlară

Legea din 2004 privind pensiile pentru servicii publice prevede pensionarea obligatorie la sfârșitul anului școlar în care un profesor a împlinit vârsta de 65 de ani.

De asemenea, se prevede o pensie voluntară pentru cadrele didactice de peste 60 de ani sau la peste 55 de ani pentru acei profesori cu cel puțin 35 de ani de activitate. Există, de asemenea, dispoziții pentru gratuități legate de deces, pensii de invaliditate, plătibile la vârsta de 60 de ani pentru cei care părăsesc serviciul cu cel puțin 5 ani înainte de împlinirea vârstei de pensionare¹¹.

De asemenea, legea prevede plata unei pensii soțului / soției profesorului și copiilor eligibili, în cazul decesului acestuia, contribuția fiind de 1,5% din perioada de cotizare.

Această schemă este obligatorie pentru noii profesori care devin pensionabili, dar era opțională pentru cei aflați în serviciu la momentul introducerii sale (1969 în cazul profesorilor-bărbați; 1981 în cazul profesorilor-femei).

Profesorii care plătesc rata de asigurare socială de clasa D (*PRSI*¹² - *Pay Related Social Insurance*), sunt membri ai schemei de pensii și au fost angajați la o dată anterioară datei de 6 aprilie 1995, au acoperire limitată de asigurări sociale.

¹¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-36_en

¹² PRSI este principala sursă de finanțare pentru plățile de asistență socială.

PRSI este o plată efectuată de angajator și de angajați.

Acestea sunt acoperite numai pentru servicii de sănătate, prestații pentru văduve, orfani, prestații pentru accidente profesionale.

Profesorii care plătesc rata *PRSI* (*Pay Related Social Insurance*), de clasă A, au fost angajați după 6 aprilie 1995 sau, în cazul cadrelor didactice de nivel doi, numiți înainte de această dată, deoarece nu au aderat la sistemul de pensii, sunt asigurați integral în temeiul Schemelor PRSI și plătesc o contribuție de până la 8,75% din salariul brut.

ITALIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă, la nivelul anului 2019, era de 67 ani pentru bărbați și 67 ani pentru femei.

Condiții:

- să fi plătit contribuții la asigurările sociale cel puțin 20 de ani;
- persoanele care au plătit contribuții cel puțin 38 de ani se pot pensiona la 62 ani;
- persoanele care au plătit contribuții cel puțin 41 de ani și 10 luni (femei) sau 42 de ani și 10 luni (bărbați) se pot retrage indiferent de vârstă.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Conform celei mai recente legislații, începând cu 1 ianuarie 2012, pensionarea și pensia sunt reglementate după cum urmează:

- vârsta oficială de pensionare este de 66 de ani + 3 luni atât pentru bărbați, cât și pentru femei (pensionare obligatorie);
- bărbații se vor retrage la vârsta de 66 de ani sau după ce au lucrat cel puțin 42 de ani + 1 lună (prelungită la 6 luni de la 1 ianuarie 2014);
- femeile se vor retrage la vârsta de 66 de ani sau după ce au lucrat cel puțin 41 de ani + 1 lună (prelungită la 6 luni de la 1 ianuarie 2014);
- femeile pot solicita o pensie anticipată la 57 de ani și 3 luni și după 35 de ani de vechime contributivă;

Suma totală plătită pentru un angajat într-o perioadă se numește contribuție PRSI.

PRSI este alcătuit din: cota angajatorului, adică suma PRSI pe care o plătești din salariul angajatului și cota angajatului, adică suma PRSI pe care un angajat o plătește din propriu salariu.

Fiecare angajat are o clasă de contribuție PRSI.

Această clasă determină rata care este utilizată de angajator pentru a calcula deducerea PRSI.

În cele din urmă, în 2013 au fost introduse limite de vârstă care urmează prelungirii speranței de viață. Limitele de vârstă nouă sunt stabilite la verificarea tendințelor demografice eficiente¹³.

Calculul pensiei cadrelor didactice include, de asemenea:

- participarea la cursuri universitare pentru obținerea unei diplome de învățământ superior, dar nu coincide cu perioadele de serviciu;
- servicii cu și fără titularizare în școli de stat din Italia și străinătate;
- lucrează ca profesor universitar sau asistent;
- serviciul militar anterior mandatului;
- să lucreze în afara școlii ca angajat al statului sau al autorităților locale.

În sectorul școlar, din motive didactice, pensionarea începe de la 1 septembrie a fiecărui an școlar.

Profesorii care s-au pensionat nu își pot continua activitatea didactică.

Cu toate acestea, ei pot participa la comisiile de examen pentru absolvirea învățământului secundar superior și la comisiile de examen pentru obținerea atestatului de predare.

Aceștia pot colabora, fără remunerație, cu școlile, pentru desfășurarea activităților extracuriculare (gestionarea bibliotecilor școlare, vizite ghidate, seminarii etc.).

În plus față de pensiile lor, angajații recrutați înainte de 1 ianuarie 2001 au dreptul la o bonificație administrată de *Institutul Național de Securitate Socială și Asistență Socială pentru angajații de la stat (Istituto Nazionale di Previdenza e di Assistenza dei Dipendenti Statali - INPDAP)*.

Bonificația este o sumă plătită la sfârșitul carierei și, în general, corespunde cu o lună plătită pentru fiecare an de serviciu.

În cazul decesului pensionarului, pensia poate trece la: soțul supraviețuitor; copiii minori sau înscriși la cursuri universitare; copii cu vârstă majoră cu handicap și aflați în întreținerea pensionarului; părinți (tatăl sau, în lipsa acestuia, mama); frați și surori care sunt minori, dacă sunt în întreținerea pensionarului.

Dispozițiile privind pensionarea și pensia sunt incluse în *Legea 214/2011*.

¹³ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-38_en

LETONIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era, la nivelul anului 2019, de 63 de ani și 6 luni pentru bărbați, respectiv 63 de ani și 6 luni pentru femei.

Până în anul 2025, vârsta de pensionare va fi de 65 ani.

Regimul leton de securitate socială include:

- servicii de îngrijire, asigurare de boală, alocații de maternitate și paternitate;
- prestații în caz de accidente de muncă și boli profesionale;
- alocație de înmormântare;
- pensii de invaliditate;
- pensii pentru limită de vârstă și de urmaș;
- asigurare de șomaj;
- alocații familiale.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Vârsta oficială de pensionare în Letonia, în 2017, atât pentru femei, cât și pentru bărbați, a fost de 63 de ani¹⁴.

Numărul de ani de activitate profesională, ca profesor sau orice altă ocupație, precum și valoarea salariului, sunt luate în considerare la determinarea cuantumului pensiei.

Parlamentul a aprobat amendamente la *Legea pensiilor*, stipulând că vârsta de pensionare de 62 de ani, la nivelul anului 2014, va fi crescută gradual, iar vârsta de pensionare va ajunge până la 65 de ani în 2025.

Pragul de pensionare se va schimba și pentru anumite categorii de persoane, cum ar fi părinții cu cinci sau mai mulți copii, părinții unui copil cu dizabilități, victimele represiunilor politice sovietice etc., pentru a putea solicita opțiunea de pensionare anticipată.

Acum, persoanele care aparțin oricăreia dintre aceste categorii pot aplica pentru pensia pentru limită de vârstă cu 5 ani, înainte de a atinge vârsta generală de pensionare.

¹⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-39_en

LITUANIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era, la nivelul anului 2019, de 63 de ani și 10 luni pentru bărbați, respectiv 62 ani și 8 luni pentru femei.

Vârsta de pensionare va fi de 65 de ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei până în 2026.

Sistemul de securitate socială din Lituania acoperă următoarele riscuri:

- asistență medicală, boală, maternitate (paternitate);
- accidente de muncă și boli profesionale;
- ajutoare de deces;
- pensie de invaliditate;
- pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată, pensie de urmaș;
- șomaj;
- prestații familiale

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Profesorilor li se plătesc pensii la fel ca și angajaților din alte domenii¹⁵.

Până în 2012 vârsta de pensionare a fost de 60 de ani pentru femei și 62 de ani pentru bărbați.

De la 1 ianuarie 2012, precum și de la 1 ianuarie a fiecărui an ulterior, vârsta de pensionare a crescut: la femei - patru luni pe an, la bărbați - două luni pe an, până la vârsta de pensionare de 65 de ani.

Nu există un act normative specific, care să reglementeze concedierea legală a personalului din învățământ după ce aceștia au atins vârsta oficială de pensionare.

Potrivit *Codului muncii*, profesorii se pot retrage după un acord reciproc.

La pensionare, profesorilor li se poate oferi să-și continue activitatea la catedră cu jumătate de normă.

După introducerea sistemului de plată cu normă întreagă, plata a fost oferită cadrelor didactice cu experiență profesională relevantă.

Această măsură a fost convenită cu sindicatele din învățământ.

¹⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-43_en

Plata este disponibilă cadrelor didactice din școlile de stat sau municipale, care lucrează în învățământul preșcolar, primar, educație generală și educație și formare profesională. O condiție prealabilă este că numărul de elevi pe profesor crește atunci când un profesor pleacă din sistem. Aceasta înseamnă că nu este recrutat niciun profesor nou pentru postul vacant și că volumul de muncă este împărțit între profesori pentru a le crea o sarcină mai mare (mulți profesori lucrează cu jumătate de normă).

Valoarea plății pe profesor:

Cuquantumul plății	Durata activității în ultima instituție înainte de concediere
Salariul mediu lunar al profesorului	Anii
Salariu mediu lunar treapta 2 corespunzător clasei de vechime mai mica de 5 ani	< 5
Salariu mediu lunar treapta 3 corespunzător clasei de vechime cuprinsă între 5 – 10 ani	5 - 10
Salariu mediu lunar treapta 4 corespunzător clasei de vechime cuprinsă între 10 – 20 ani	10 - 20
Salariu mediu lunar treapta 5 corespunzător clasei de vechime cuprinsă între 20 – 25 ani	20 - 25
Salariu mediu lunar treapta 6 corespunzător clasei de vechime mai mare de 25 ani	> 25

După efectuarea plății, cadrele didactice nu-și mai pot continua activitatea ca profesori, dar pot lucra în alte domenii.

Ambele versiuni ale documentului stipulează că profesorul efectuează un stagiu pedagogic în primul an după absolvire.

În ceea ce privește suma de bază a salariului pentru exercițiul financiar următor, aceasta se calculează luând în considerare inflația medie anuală a anului precedent.

Valoarea salariului minim lunar etc., este stabilită în contractul colectiv național.

Suma de bază convenită în acordul colectiv național este aprobată de Parlament, înainte de sfârșitul sesiunii de primăvară.

Noua sumă de bază nu poate fi mai mică decât suma de bază existentă, cu excepția cazului în care sunt stabilite circumstanțe excepționale.

În 2020, suma de bază a fost de 176 de euro.

În 2021, suma de bază va fi de 177 de euro. De la 1 septembrie 2020, coeficienții salariali pentru profesorii din învățământul preșcolar, primar și general au fost egalizați.

Partea variabilă a salariului profesorilor și specialiștilor în sprijinul elevilor nu este determinată.

LUXEMBURG

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era, la nivelul anului 2018, de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 65 de ani pentru femei.

În Luxemburg, beneficiarul este acoperit de sistemul general de asigurări de pensie dacă desfășoară o activitate profesională (salariată sau independentă) sau dacă a fost beneficiarul unui venit de înlocuire (prestații în caz de boală, indemnizație de maternitate, accident de muncă sau prestații de șomaj).

Accesul la diferitele tipuri de pensii pentru limită de vârstă și prestații este condiționat de vârstă și perioadele de asigurare. În general, se pot distinge următoarele perioade:

- asigurare obligatorie;
- asigurare voluntară continuă;
- asigurare opțională;
- asigurare retroactivă;
- perioade suplimentare.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

În Luxemburg, cadrele didactice au statut de funcționari publici.

În conformitate cu *Statutul funcționarilor publici*, ale cărui prevederi sunt stipulate în *Codul administrației publice*, și pensionarea profesorilor este guvernată de aceleași prevederi¹⁶.

Astfel, dacă ating limita de vârstă de 65 de ani, funcționarii publici pot solicita continuarea activității pentru o durată suplimentară de până la trei ani de la data atingerii limitei de vârstă maximă, cu normă întreagă sau cu normă parțială.

¹⁶ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-45_en

O astfel de solicitare trebuie evaluată și aprobată de guvern.

Dacă au împlinit vârsta de 60 de ani sau mai mult, pot solicita pensionarea după 30 de ani de vechime în activitate.

Dacă au împlinit vârsta de 57 de ani sau peste, pot solicita pensionarea după 40 de ani vechime în activitate.

Funcționarii publici sunt declarați pensionari fără a fi consultați dacă:

- prezintă boli grave și permanente, iar incapacitatea de a servi funcția publică este observată de o comisie abilitată în acest sens;
- dovedesc incapacitate profesională sau descalificare din motive morale;
- acceptă să îndeplinească un mandat parlamentar.

Criteriile de pensionare legate de vârstă sunt aceleași pentru bărbați și femei.

Profesiunea didactică, la fel ca toate celelalte servicii publice, conferă profesorilor dreptul la o pensie de-a lungul vieții, dacă aceștia fie au atins anii de serviciu necesari și limitele de vârstă definite, fie, în anumite condiții, dacă sunt recunoscuți că nu pot să-și exercite profesia pentru motive legate de sănătate sau alte motive întemeiate.

MALTA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2015 de 62 de ani pentru bărbați, respectiv 62 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare trebuie să crească treptat la 65 de ani până în 2027.

Legea privind securitatea socială (Capitolul 318 din legislația Maltei) prevede două regimuri de bază, respectiv, *regimul de tip contributiv* și *regimul de tip necontributiv*.

Cerința de bază pentru a putea beneficia de asigurare în baza regimului de tip contributiv o reprezintă îndeplinirea condițiilor specifice de contribuție.

În cadrul regimului de tip necontributiv, cerința de bază o reprezintă îndeplinirea condițiilor de evaluare a resurselor.

❖ Pensionarea cadrelor didactice

Condițiile generale de serviciu privind eligibilitatea pentru o pensie sau bonificații la pensionare pentru funcționarii publici sunt stabilite în *Public Service Management Code (PSMC)*¹⁷.

În prezent, vârsta oficială de pensionare, în Malta, pentru profesori, este de 62 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Profesorii se pot retrage fie din motive medicale, fie la atingerea limitei de vârstă.

Profesorii care se retrag din motive medicale sunt examinați, iar aprobarea este acordată, în mod corespunzător, de către un consiliu medical creat exclusiv pentru astfel de scopuri.

Profesorii angajați în școlile de stat, înainte de anul 1979, și cu o activitate de minimum 30 de ani, au dreptul să aleagă între o pensie comutată sau o pensie necomutată. Comutarea pensiei se referă la situația în care un angajat renunță la o parte din pensie, și primește o sumă forfetară de la angajator, pentru partea abandonată a pensiei

Dacă un profesor optează pentru o pensie necomutată, acesta va primi 2/3 din ultimul său salariu de la Departamentul Trezoreriei.

Profesorii pot solicita, în conformitate cu exigențele Ministerului Educației, să continue să lucreze, dincolo de vârsta oficială de pensionare.

POLONIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2016, de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 60 de ani pentru femei.

Sistemul de securitate socială din Polonia constă în:

- pensie pentru limită de vârstă;
- pensie de invaliditate;
- asigurare de boală și maternitate;
- asigurare împotriva accidentelor de muncă și bolilor profesionale;
- asigurare de sănătate.

În plus, Polonia are un sistem de prestații familiale, prestații de asistență socială și prestații de șomaj.

¹⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-48_en

Sistemul de securitate socială polonez acoperă, practic, toate persoanele active profesional, respectiv, angajați, persoane care desfășoară activități independente și membrii familiilor acestora.

Asigurările sociale pot fi obligatorii sau voluntare.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Profesorii și membrii familiilor lor au dreptul la pensii, astfel cum sunt definite în legislația privind pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de invaliditate din *Fondul de securitate socială*¹⁸.

Cu toate acestea, activitatea cadrelor didactice este considerată o profesie cu statut special.

Profesorii au dreptul să primească o pensie specifică cadrelor didactice, indiferent de vârsta lor, după ce au plătit contribuțiile de asigurări sociale (adică au lucrat) pentru o perioadă specificată și relația lor de muncă a fost încetată.

Profesorii se pot retrage din activitate, după ce au finalizat o perioadă specifică de serviciu, astfel:

- 30 de ani de serviciu, inclusiv 20 de ani de muncă cu statut special;
- 25 de ani de serviciu, inclusiv 20 de ani de activitate cu statut special în sectorul educației speciale, de exemplu pentru profesorii care lucrează în școli speciale și alte instituții de învățământ special, centre de detenție pentru tineri și centre pentru tineri contravenienți, și și-au încetat relația de muncă la cererea lor.

Profesorii născuți după 31 decembrie 1948 pot solicita următoarele beneficii:

- pensie pentru limită de vârstă acordată la vârsta de pensie de stat;
- pensie pentru locuri de muncă cu statut special;
- pensie specifică profesorilor;
- indemnizație / beneficiu de compensare a profesorilor;
- o pensie de tip bridge¹⁹.

Pensie la vârsta pensiei de stat

¹⁸https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-55_en

¹⁹ *Pensia de tip bridge* este o pensie pensie tranzitorie sau pensie punte de până la cinci ani (zece ani pentru unele ocupații, cum ar fi: pilot, muncitori siderurgici etc.) înainte de vârsta de pensionare. Acest beneficiu este finanțat din bugetul de stat, din 2010 și din contribuțiile plătite de angajatori.

Această compensație va fi calculată în momentul pensionării (femei - cel puțin 60 de ani, bărbați - cel puțin 65 de ani) și adăugată la capitalul inițial.

Începând cu iulie 2009, indemnizațiile de compensare sunt posibile și pentru profesori, de la vârsta de 55 pentru femei și 55 crescând la 57 până în 2018 pentru bărbați dacă perioada de muncă acoperită este mai mare de 30 de ani (pot include și 20 de ani de muncă cu jumătate de normă) și își încetează activitatea.

La fel ca toți ceilalți angajați, profesorii pot ieși la pensie atunci când ajung la vârsta corespunzătoare pensiei de stat.

Începând cu 1 octombrie 2017, vârsta pensiei de stat este mai mică: 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați.

De asemenea, se acordă, o pensie la vârsta pensiei de stat, indiferent de vechimea în muncă (adică perioada în care a lucrat o persoană).

O astfel de pensie este calculată în conformitate cu așa-numitele noi reguli.

Valoarea unei pensii este determinată, în special, de suma totală a contribuțiilor de securitate socială indexate, de valoarea capitalului inițial indexat și de speranța medie de viață pentru vârsta la care o persoană se retrage.

Pensie pentru locuri de muncă cu statut special

Activitatea de predare este considerată o profesie cu statut special. Aceasta înseamnă că profesorii pot solicita o pensie înainte de a atinge vârsta pensiei de stat.

O astfel de pensie poate fi acordată dacă profesorul:

- a împlinit vârsta de 55 de ani și la 1 ianuarie 1999:
- a lucrat cel puțin 20 de ani (inclusiv perioadele acoperite și neacoperite de contribuțiile de asigurări sociale);
- a lucrat ca profesor timp de cel puțin 15 ani în mod continuu și cu normă întreagă;
- a împlinit vârsta de 60 de ani la 1 ianuarie 1999:
- a lucrat cel puțin 25 de ani (inclusiv perioadele acoperite și neacoperite de contribuțiile de asigurări sociale);
- a lucrat ca profesor timp de cel puțin 15 ani în mod continuu și cu normă întreagă;
- nu este membru al unui fond de pensii deschis (*Otwarty Fundusz Emerytalny*).

Pensia cadrelor didactice pe baza Cartei cadrelor didactice

Profesorii se pot retrage și pot primi o pensie specifică profesorilor, dacă îndeplinesc următoarele condiții:

- are o vechime de cel puțin 30 de ani, la 31 decembrie 2008, inclusiv cel puțin 20 de ani de muncă ca profesor, cu cel puțin jumătate din volumul legal de predare;
- pentru cadrele didactice din școli speciale, instituții de învățământ, centre sau centre de detenție pentru tineri sau centre pentru infracționalitate juvenilă: au lucrat timp de cel puțin 25 de ani, inclusiv cel puțin 20 de ani de muncă ca profesor în sectorul educației speciale, cu cel puțin jumătate din norma didactică legală;
- sunt membri ai unui fond de pensii deschis;
- își încetează relația de muncă la cererea lor.

Profesorii pot primi, de asemenea, o *pensie specifică profesorilor*, atunci când relația lor de muncă este încetată la inițiativa directorului școlii sau expiră în următoarele cazuri:

- școala este lichidată total sau parțial;

sau au loc următoarele modificări:

- schimbări organizaționale care au ca rezultat reducerea numărului de clase;
- modificări ale orarului, în urma cărora profesorul nu mai poate fi angajat cu normă întreagă;
- relația de muncă expiră pe perioada statutului de „inactivitate” al profesorului;
- după 6 luni;
- deoarece profesorul refuză să primească un loc de muncă atunci când este posibil să îl angajeze din nou.

Pentru a avea dreptul la o *pensie specifică profesorilor*, profesorul trebuie să renunțe la activitatea didactică în toate școlile în care este angajat.

În plus, un profesor poate primi și o pensie pentru profesor dacă:

- îndeplinește cerința relevantă privind durata activității;
- a atins vârsta adecvată - 60 de ani (pentru femei) sau 65 (pentru bărbați) - înainte de 1 octombrie 2017, dar nu a atins vârsta de pensionare crescută înainte de aceea dată sau a atins vârsta de 60 (pentru femei) sau 65 (pentru bărbați) după 30 septembrie 2017 și cel târziu la 31 august 2018;
- nu este membru al unui fond de pensii deschis sau transmite, prin intermediul instituțiilor de securitate socială, o cerere de transfer a fondurilor colectate din contul său de fond de pensii deschis la bugetul de stat;
- își încetează relația de muncă la cererea sa până la 31 august 2018;
- depune o cerere de pensie la instituția de securitate socială până la 31 august 2018.

Indemnizație de compensare a cadrelor didactice

O indemnizație de compensare este disponibilă profesorilor angajați în:

- școli-grădiniță publice și non-publice;
- școli publice și școli nepublice cu statut de școală publică;
- centre publice și non-publice de educație continuă;
- centre de educație pentru tineri;
- centre de terapie socială pentru tineri;
- centre speciale de școală și educație;
- centre educaționale speciale pentru copii și tineri care necesită o organizare specială a educației și metode speciale de lucru și educaționale;
- centre unde:

➤ copiii și tinerii cu dizabilități intelectuale severe participă la cursuri de reabilitare și educație organizate în conformitate cu legislația specifică;

➤ copiii și tinerii cu dizabilități multiple, inclusiv cu dizabilități intelectuale, participă la învățământul preșcolar obligatoriu de un an (într-o școală-grădiniță sau la o clasă de grădiniță în cadrul unei școli primare), educație obligatorie cu normă întreagă și educație obligatorie cu jumătate de normă ;

- instituții care oferă îngrijire și educație elevilor sau studenților atunci când participă la educație departe de casă.

Profesorii pot primi o *indemnizație de compensare* dacă îndeplinesc următoarele condiții:

- au atins o anumită vârstă:
- pentru femei: 55 de ani între 2009 și 2024; 56 de ani între 2025 și 2026; 57 de ani între 2027 și 2028; 58 de ani între 2029 și 2030; și 59 de ani între 2013 și 2032;
- pentru bărbați: 55 de ani între 2009 și 2014; 56 de ani între 2015 și 2016; 57 de ani între 2017 și 2018; 58 de ani între 2019 și 2020; 59 de ani între 2021 și 2022; 60 de ani între 2023 și 2024; 61 de ani între 2025 și 2026; 62 de ani între 2027 și 2028; 63 de ani între 2029 și 2030; 64 de ani între 2031 și 2032.
- a lucrat timp de cel puțin 30 de ani, inclusiv cel puțin 20 de ani de muncă ca profesor în una dintre instituțiile enumerate mai sus, cu cel puțin jumătate din volumul legal de predare;
- încetează relația lor de muncă.

Pensia de tip bridge (pensia tranzitorie sau pensia-punte)

O *pensie tranzitorie* reprezintă un beneficiu financiar disponibil pentru unii angajați care lucrează în condiții specifice sau care ocupă un loc de muncă cu statut special.

Poate fi acordat profesorilor care lucrează în următoarele condiții:

- un centru de educație pentru tineri;
- un centru de terapie socială pentru tineret;
- un centru școlar și de educație;
- un centru pentru tineri delincvenți;
- un centru de detenție pentru tineri.

Pentru a primi o astfel de pensie, profesorii trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- au împlinit vârsta de 55 de ani (pentru femei) sau 60 (pentru bărbați);
- au lucrat cel puțin 20 de ani (pentru femei) sau 25 de ani (pentru bărbați);
- au lucrat timp de cel puțin 15 ani în condiții specifice sau au ocupat un loc de muncă cu statut special cu normă întreagă;
- să lucreze în condiții specifice sau să ocupe un loc de muncă cu statut special;
- încetează relația lor de muncă.

PORTUGALIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018, de 66 ani și 4 luni pentru bărbați, respectiv 66 de ani și 4 luni pentru femei.

❖ *Pensionarea cadrelor didactice*

Învățământ preșcolar, general și secundar superior

Din anul 2006, în ceea ce privește pensionarea și pensiile, convergența sistemului de prestații pentru serviciul public cu sistemul general de securitate socială a afectat pensionarea profesorilor.²⁰

Ca atare, în conformitate cu tabelul următor, cariera completă implică o vechime minimă, care a crescut treptat, de la cea în vigoare, până la sfârșitul anului 2005, care era de 36 de ani.

Această creștere este de șase luni pentru fiecare an, până la 40 de ani începând cu 2013.

Același tip de schimbare a avut loc cu vârsta minimă, care a atins 65 de ani în 2015.

Până la data	Vârsta minimă	Până la data	Ani de serviciu parcurși în cariera didactică
Până la 31.12.2005.	60 ani	Până la 31.12.2005	36 ani
1/1/2006	60 ani și 2 luni	1/1/2006	36 ani și 6 luni
1/1/2007	61 ani	1/1/2007	37 ani
1/1/2008	61 ani și 2 luni	1/1/2007	37 ani și 6 luni
1/1/2009	62 ani	1/1/2007	38 ani
1/1/2010	62 ani și 2 luni	1/1/2007	38 ani și 6 luni
1/1/2011	63 ani	1/1/2007	39 ani
1/1/2012	63 ani și 2 luni	1/1/2007	39 ani și 6 luni
1/1/2013	64 ani	1/1/2007	40 ani
1/1/2014	64 ani și 2 luni	1/1/2007	40 ani

²⁰ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-59_en

REPUBLICA CEHĂ

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018 de 63 ani și 4 luni pentru bărbați, respectiv intervalul, 58 ani și 8 luni – 62 ani și 8 luni pentru femei.

Pentru eligibilitate pensiei pentru limită de vârstă trebuie îndeplinite două condiții:

- persoana a atins vârsta de pensionare;
- persoana are numărul necesar de ani de contribuții de asigurare pentru pensie.

Vârsta de pensionare, numărul de ani de asigurare și cuantumul pensiei variază de la persoană la persoană.

Factorii, care joacă un rol important, includ: anul nașterii, gen, numărul de copii, suma veniturilor.

Este posibilă pensionarea anticipată, dar în acest caz pensia aferentă este mult mai scăzută.

Perioada minimă de asigurare va rămâne la 35 de ani după 2018.

Vârsta minimă pentru a putea beneficia de pensionare anticipată este de 60 de ani, iar anticiparea este de maxim 5 ani.

Persoanele care ating vârsta de pensionare și doresc să continue să lucreze pot cumula pensia cu salariul. În acest caz pensia pentru limită de vârstă continuă să crească, având în vedere faptul că se plătesc în continuare contribuții de asigurări.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Pensionarea pentru populație în general este reglementată de *Legea privind asigurările de pensii (în vigoare din 1 ianuarie 1996)*.

Nu există avantaje speciale pentru profesori²¹.

Există două condiții pentru a solicita dreptul la pensie pentru limită de vârstă și anume:

- o durată minimă a contribuțiilor de asigurări sociale;
- împlinirea vârstei de pensionare.

²¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-20_en

În ceea ce privește vârsta legală de pensionare, până în 1996 limita de vârstă pentru pensionare a fost de 60 de ani pentru bărbați și de 53 - 57 ani pentru femei (în funcție de numărul de copii, persoane născute mai devreme de 1936).

Pentru cei născuți în intervalul 1936-1971, vârsta de pensionare este în prezent extinsă treptat, astfel încât pentru persoanele născute în 1971, vârsta de pensionare va fi de 65 de ani, indiferent de gen și numărul de copii.

În 2020, vârsta de pensionare este de 63 de ani + 6 luni pentru bărbați și între 59 de ani + 8 luni și 63 de ani + 2 luni pentru femei, în funcție de numărul copiilor lor.

Vârsta de pensionare în 2020	
Bărbați	63 ani și 6 luni
Femeile fără copii	63 ani și 8 luni
Femeile cu 1 copil	62 ani și 8 luni
Femeile cu 2 copii	61 ani și 8 luni
Femeile cu 3 sau 4 copii	60 ani și 8 luni
Femeile cu 5 copii și mai mult	59 ani și 8 luni
Durata minima de contribuție la fondul de asigurări (2018)	31 ani

Până în 2010, 25 de ani reprezenta durata minimă a contribuțiilor de asigurări sociale.

Începând cu 2010, această perioadă a fost prelungită cu 1 an, anual, iar în 2019 a atins valoarea finală de 35 de ani.

Cerința pentru o perioadă minimă de asigurare se reduce în cazul unei vârste mai mari decât vârsta de pensionare.

Dacă persoanele au împlinit 65 de ani înainte de 2010, perioada minimă de asigurare este de 15 ani.

Din 2010 perioada minimă de cotizare a crescut treptat.

Pentru cei care au atins vârsta cu 5 ani mai mare decât vârsta de pensionare, după 2013, perioada minimă de asigurare este de 20 de ani.

Nu există o vârstă maximă pentru pensionare prevăzută în Republica Cehă.

În ceea ce privește pensionarea anticipată, persoana trebuie să atingă durata minimă de asigurare, aferentă vârstei sale de pensionare, care este stabilită în funcție de data nașterii, gen și, în cazul femeilor, de numărul de copii.

Mai mult, timpul rămas pentru atingerea vârstei de pensionare trebuie să fie de cel mult 3 ani.

Pentru acele persoane cu vârsta de pensionare definită de peste 63 de ani, timpul rămas pentru a atinge vârsta de pensionare trebuie să fie de cel mult 5 ani (trebuie să fi atins vârsta minimă de 60 de ani).

În cazul în care o persoană asigurată are sub 63 de ani și are dreptul la pensie anticipată, pensia pentru limită de vârstă apare din ziua în care au rămas maximum trei ani pentru a ajunge vârsta de pensionare.

În cazul pensionării anticipate, pensia este mai mică decât cea standard.

Nu există o limită a dreptului muncii pentru pensionare, nici pentru profesori, nici pentru alte profesii.

Cu toate acestea, înainte de a atinge vârsta legală de pensionare, situația este diferită.

Pensiile de pensionare anticipată nu pot fi plătite, în cazul în care persoana desfășoară o activitate lucrativă, care constituie participarea la sistemul de pensii.

ROMÂNIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2019 de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 61 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare pentru femei crește gradual, ajungând la 63 ani până în 2030.

În sistemul public de pensii se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensia pentru limită de vârstă;
- b) pensia anticipată;
- c) pensia anticipată parțială;
- d) pensia de invaliditate;
- e) pensia de urmaș.

În sistemul privat există pensia facultativă.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Personalul didactic beneficiază de pensie pentru munca depusă și limită de vârstă, de pensie pentru pierderea capacității de muncă, de pensie suplimentară și de alte drepturi de asigurări sociale, în condițiile legii.²²

Membrii de familie pot beneficia, în condițiile legii, de pensie de urmaș.

Ca regulă generală, cadrele didactice se pot pensiona la sfârșitul anului școlar.

În condiții excepționale, cadrele didactice se pot pensiona și în timpul anului școlar, cu aprobarea inspectoratului școlar.

Cadrele didactice pensionate pot desfășura activități didactice, salarizate prin cumul sau plata cu ora, după împlinirea vârstei de pensionare.

Personalul didactic care a desfășurat activități didactice după pensionare și împlinirea vârstei legale de pensionare, beneficiază de o recalculare suplimentară a pensiei pentru activitatea prestată, potrivit legii.

SLOVACIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era, la nivelul anului 2017, de 62 de ani pentru bărbați, respectiv 62 de ani pentru femei.

Sistemul de pensii din Slovacia este alcătuit din trei sisteme independente, adică 3 piloni. Se poate primi pensie pentru limită de vârstă din asigurarea obligatorie de pensie, sistemul de pensii pentru limită de vârstă sau sistemul facultativ de economisire în vederea pensionării.

Pensia pentru limită de vârstă se acordă după atingerea vârstei legale de pensionare.

Începând cu 1 ianuarie 2004, vârsta de pensionare a fost unificată pentru bărbați și femei. Începând cu 1 iulie 2015, a fost introdusă pensia minimă. Condițiile de eligibilitate pentru pensia minimă sunt îndeplinite dacă persoana:

- cel puțin 30 de ani de perioadă de asigurare pentru pensie;
- suma veniturilor din pensii este mai mică decât pensia minimă;
- a revendicat toate tipurile de pensii la care ar putea avea dreptul (de exemplu, pensiile de urmaș).

²² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-63_ro

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Contractul de muncă al cadrelor didactice care se pensionează va înceta cel mai târziu după finalizarea anului școlar în care aceștia au împlinit vârsta de 65 de ani²³.

În cazul directorilor, contractul de muncă încetează la sfârșitul mandatului în care au împlinit vârsta de 65 de ani.

Fiecare cetățean slovac poate înceta activitatea prin atingerea vârstei de pensionare sau prin pensionare anticipată după îndeplinirea termenului prevăzut de lege.

SLOVENIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018, de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 65 de ani pentru femei.

Sistemul de securitate socială sloven include regimurile de asigurări sociale, prestații familiale și asistență socială.

Regimurile de asigurări sociale constau în următoarele:

- asigurarea obligatorie de pensie și de invaliditate;
- asigurarea obligatorie de sănătate,;
- asigurarea de șomaj;
- asigurarea de protecție parentală.

Orice persoană care atinge vârsta stabilită și care îndeplinește numărul necesar de ani de la perioada de contribuție pentru pensie are dreptul la o pensie pentru limită de vârstă.

Persoanele care au dreptul la pensie au, de asemenea, dreptul la o pensie parțială, în cazul în care aceștia rămân angajați.

Persoanele care au dreptul la o pensie anticipată sunt persoanele care au atins vârsta stabilită și care îndeplinesc numărul necesar de ani de contribuții pentru pensie, dar care încă nu au dreptul la pensie.

Au dreptul la o pensie parțială, toate persoanele care îndeplinesc condițiile pentru primirea unei pensii sau a unei pensii anticipate și care rămân în muncă timp de cel puțin 4 ore pe zi sau 20 de ore pe săptămână.

²³ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-70_en

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**²⁴

Cadrelor didactice din învățământul preșcolar se pot retrage în condiții și cerințe comune din *Legea privind asigurările de pensii și invaliditate*.

Dreptul la pensie este supus condițiilor de vârstă și perioadelor de cotizare.

Ambele condiții trebuie îndeplinite și sunt diferite pentru bărbați și femei.

În 2016, regimul unei tranziții treptate la condițiile din *Legea pensiilor* continuă să se aplice, astfel pensionarea este în prezent opțiunea pentru:

Femei: vârsta 59 ani, perioadă de cotizare, 39 ani și 4 luni

Bărbați: vârsta 59 ani și 4 luni, perioadă de cotizare 40 ani sau vârsta 65 ani, perioadă de cotizare, nu mai puțin de 15 ani.

SPANIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2015 de 65 de ani și 3 luni pentru bărbați, respectiv 65 de ani și 3 luni pentru femei.

Vârsta de pensionare trebuie să crească gradual și să ajungă la 67 ani în 2027.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

Pensionarea și pensiile cadrelor didactice sunt diferite în funcție de proprietatea instituției de învățământ unde predă și de tipul sistemului de asigurări sociale, general sau special, la care contribuie.²⁵

➤ *Cadrelor didactice cu statut de funcționari publici (instituții publice de învățământ)*

Aceștia au contribuit întotdeauna la un sistem special de securitate socială: sistemul pensionarilor de stat, care acoperă riscurile de bătrânețe, invaliditate, deces și supraviețuire.

Tipuri de pensionare:

²⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-75_en

²⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-77_en

- *obligatoriu*: declarat la împlinirea vârstei de 65 de ani. Dacă, la această vârstă, persoana are o vechime de 12 ani de serviciu efectiv și nu a finalizat cei 15 ani necesari pentru a accesa pensia, poate solicita o prelungire a activității, care va include doar perioada rămasă de timp de care are nevoie pentru a atinge cei 15 ani necesari. Această prelungire poate fi extinsă la maximum 70 de ani.
- *voluntar*: la cererea cadrului didactic (funcționarului public). Aprobarea solicitării depinde de îndeplinirea cerințelor și condițiilor stabilite în schema de securitate socială aplicabilă, care în cazul funcționarilor publici au vârsta de 60 de ani și 30 de ani de serviciu efectiv recunoscut.
- prin declararea incapacității temporare sau a incapacității permanente de muncă a cadrului didactic (funcționarului public).

Cuantumul exact al pensiei anuale este calculat de către departamentul relevant al Ministerului Muncii și Securității Sociale.

➤ *Angajații contractuali din școlile private și școlile private finanțate public*

Școli private cu finanțare publică

- angajatul se poate retrage din activitate, în mod obișnuit, conform cerințelor stabilite în legislația în vigoare: la vârsta stabilită (care în 2019 este de 65 de ani dacă au contribuit 36 de ani și 9 luni sau mai mult sau 65 de ani și 8 luni dacă au contribuit mai puțin de 36 de ani și 9 luni) și o perioadă minimă de cotizare de 15 ani, dintre care cel puțin doi trebuie să fie în termenul de 15 ani, imediat anteriori accesului la pensionare;
- pensionarea poate intra în vigoare la sfârșitul anului școlar, dacă există un acord între angajatori și angajații acestora;
- angajatorii și angajații acestora pot, de comun acord, să organizeze sistemele de pensionare anticipată prevăzute de legislația în vigoare (*Legea generală privind securitatea socială*).

În ceea ce privește *școlile private*, angajatul poate beneficia de oricare dintre formele de pensionare prevăzute de legislația în vigoare, respectând cerințele stabilite de aceasta, *Legea generală privind securitatea socială*²⁶.

Cuantumul exact al pensiei anuale este calculat de către departamentul relevant al Ministerului Muncii și Securității Sociale.

²⁶ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-11724>

SUEDIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2020, de 65 de ani pentru bărbați, respectiv 65 de ani pentru femei, cu opțiuni pentru intervalul de vârstă 62 ani – 68 ani.

Până în 2023, vârsta de pensionare va fi de 66 ani și până în 2026 va fi de 67 ani, cu opțiuni pentru intervalul de vârstă 64 ani - 69 ani.

În Suedia, sunt diferite tipuri de pensii.

Agenția Suedeză de Pensii, asigură pensia publică (pensia de întreținere). Majoritatea persoanelor primesc, de asemenea, o pensie ocupațională de la angajatorul lor.

În plus, se poate beneficia de o pensie facultativă privată.

❖ *Pensionarea cadrelor didactice*

Există o vârstă de pensionare flexibilă cuprinsă între 61 și 67 de ani²⁷.

Pensionarea la 61 de ani este un drept universal, dar nu acordă dreptul integral la pensie.

În timp ce toți profesorii care se pensionează la 65 de ani au dreptul la o pensie completă, cei care lucrează mai mult, până la vârsta maximă de 67 de ani, au dreptul la pensie și mai mare.

UNGARIA

Vârsta de pensionare pentru limită de vârstă era la nivelul anului 2018, de 63 de ani pentru bărbați, respectiv 63 de ani pentru femei.

Vârsta de pensionare va fi de 65 de ani până în 2022.

Persoanele care au atins vârsta legală de pensionare și îndeplinesc criteriul numărului necesar de ani de contribuții de asigurare, sunt eligibile pentru o pensie pentru limită de vârstă.

Femeile care au o contribuție la fondul de asigurări de 40 de ani se pot pensiona la orice vârstă.

²⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school-education-76_en

În 2005, pe piața muncii a fost introdus un nou instrument, și anume "*programul de ani de vârf*", menit să mențină persoanele în vârstă în activitate, acestea continuând să lucreze cu program de lucru redus.

Astfel angajații din sectorul public, care au împlinit cel puțin 25 de ani de cotizare, pentru 3 ani de la pensionare, își pot reduce timpul de lucru și primesc 70% din salariul lor anterior. Această perioadă contează pentru drepturile de asigurări sociale și poate fi considerată o formă de prepensionare.

Sistemul de pensii din Ungaria prevede o pensie minimă, cu o condiție de calificare de 20 de ani de serviciu, de 28 500 HUF (92 EUR) pe lună.

❖ **Pensionarea cadrelor didactice**

În Ungaria cadrele didactice au statut de funcționari publici.

Retragerea cadrelor didactice din activitate nu face obiectul niciunei legislații speciale, adică legislație generală privind securitatea socială și legislația publică privind ocuparea forței de muncă se aplică doar pentru profesorii din sectorul public²⁸.

Reglementările generale permit plata cuantumului pensiei pentru limită de vârstă a persoanelor care au împlinit 65 de ani și au cel puțin 20 de ani perioadă de calificare pentru pensionare.

Această regulă nu mai face distincție între femei și bărbați.

Cu toate acestea, există reguli temporare, care conțin în continuare reglementări diferite pentru cele două sexe (genuri).

În rândul femeilor, un profesor poate opta pentru pensionare anticipată. Acest lucru necesită o vechime de 40 de ani de activitate.

În plus, cadrele didactice care beneficiază de pensie anticipată sau de altă pensie considerată identică cu pensia pentru limită de vârstă, de exemplu, pensia pentru invaliditate sau pensia de invaliditate legată de accidente sunt considerați pensionari.

În conformitate cu *Decretul Guvernului 1700/2012*, profesorii care ating vârsta de pensionare nu pot fi angajați în instituțiile de învățământ public și în instituțiile publice.

La împlinirea vârstei de pensionare încetează automat statutul de funcționar public.

²⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-34_en

BIBLIOGRAFIE

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-75_en

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1101&langId=en&intPagId=4407>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_12_140

<https://www.cnpp.ro/home>

https://en.wikipedia.org/wiki/Retirement_in_Europe